

MOŽNOSTI DIAGNOSTIKY ZÁUJMOV BUDÚCICH LÍDROV (NIELEN) V PRAXI ŠKOLSKÉHO PSYCHOLÓGA

Zlata VAŠAŠOVÁ, Róbert RÁCZ**, Lucia PTÁČNÍKOVÁ****

*Katedra psychológie PF UMB, Banská Bystrica, Slovakia

**Gymnázium Boženy Slančíkovej-Timravy, Lučenec, Slovakia

***Katedra psychologických vied, FSvaz UKF, Nitra, Slovakia

Abstrakt: Príspevok prezentuje výsledky orientačnej diagnostiky záujmov prostredníctvom dotazníka RIASEC – monitoring záujmov v súbore žiakov 2. ročníka (N=82) gymnázia v Lučenci, identifikáciu dominantných záujmových oblastí a komparáciu výsledkov z hľadiska jednotlivých tried a pohlaví. Cieľom monitoringu je pomôcť žiakom spoznať svoj potenciál a poukázať, ako ho ďalej rozvíjať tak, aby ich motivovalo k aktivite a vychovávať z nich rozhladených a odvážnych lídrov do budúcnosti. Analýza výsledkov monitoringu preukázala, že v najväčšej miere sú u žiakov zastúpené sociálne záujmy (n=26), ekonomické záujmy (n=18) a investigatívne záujmy (n=17). Z hľadiska priemerných hodnôt jednotlivých záujmových okruhov RIASEC však najviac dominujú investigatívne záujmy (AM=23.10). Porovnaním jednotlivých tried z pohľadu priemerných hodnôt záujmových druhov neboli zistené žiadne štatisticky významné rozdiely, avšak komparácia pohlaví preukázala signifikantné rozdiely v oblasti praktických záujmov ($p < .000$), umeleckých záujmov ($p < .000$) a sociálnych záujmov ($p < .05$). Príspevok ďalej prezentuje možnosti využitia projektívnych techník v kariérovom poradenstve, edukačnej praxi a pri výkone odborných činností školského psychológa. Poukazuje na dôležitosť a význam medzipredmetových vzťahov jednotlivých predmetov v oblasti voľby budúceho štúdia a povolania. Príspevok je výstupom projektu APVV-17-0557-*Psychologický prístup k tvorbe, implementácii a overovaniu kompetenčného modelu rozvoja lídrov v edukácii*.

Kľúčové slová: *lídri v edukačnom procese, záujmy žiakov, RIASEC, diagnostika, kariérové poradenstvo, školský psychológ, triedny učiteľ.*

Title of the study: *DIAGNOSTIC OPTIONS OF FUTURE LEADERS' INTERESTS (NOT ONLY) IN SCHOOL PSYCHOLOGY PRACTICE*

Abstract: The paper presents results of orientation diagnostics of interests by means of the RIASEC questionnaire - monitoring of interests in the population of 2nd year students (N=82) in the grammar school in Lučenec, the identification of dominant interest areas and the comparison of results in terms of classes and gender. The aim of the monitor is to enable learners to get to know their potential and suggest ways of further development. It can be considered a possible way how to motivate them to become knowledgeable leaders of the future. The analysis of the monitoring results showed that the social interests (n=26), enterprising interests (n=18) and investigative interests (n=17) are the greatest career interests of pupils. However, in terms of average RIASEC interest rates, investigative interests dominate the most (AM=23.10). No statistically significant differences were found by comparing the individual classes from the point of view of the average scores of the interest areas but the gender comparison showed significant differences in practical interests (at $p < .000$), artistic interests (at $p < .000$) and social interests (at $p < .05$). The paper further presents the possibilities of using projective techniques in career counselling, educational practice and in the performance of professional activities of a school psychologist.

It points out the importance and significance of interdisciplinary relations of school subjects in terms of the selection of students' future studies and occupations. The study is the outcome the

research project APVV-17-0557- *Psychological approach to formation, implementation and evaluation of the competence model of educational leaders.*

Key words: *interests, RIASEC, diagnostics, career counselling, school psychologist*

ÚVOD

Voľba povolania patrí k najvýznamnejším a neraz aj najťažším rozhodnutiam v živote mladého človeka. Môže byť natoľko náročná, že si vyžaduje pomoc odborníka. Vyriešenie otázky výberu štúdia a povolania znamená, že sa človek rozhodne pre také vzdelanie a povolanie, v ktorom sa častejšie stretáva s úspechom a uznaním, čo má v konečnom dôsledku vplyv na zvyšovanie kvality života (Vendel 2008).

Pri rozhodovaní sa pre budúce povolanie je veľmi dôležité aby pedagóg alebo školský psychológ, bol nápomocný žiakovi spoznať svoje duševné kvality a taktiež žiakom nastaviť zrkadlenie potrieb spoločnosti a trhu práce. Žiak potrebuje mať vedomie podpory zo strany učiteľov a odborných pracovníkov, pocit, že na jeho osobnosti záleží, že mladí ľudia sú budúcnosť spoločnosti, že sú tu tí, ktorým na osude našej krajiny a na stále lepšej spoločnosti záleží (Mikešová, 2017).

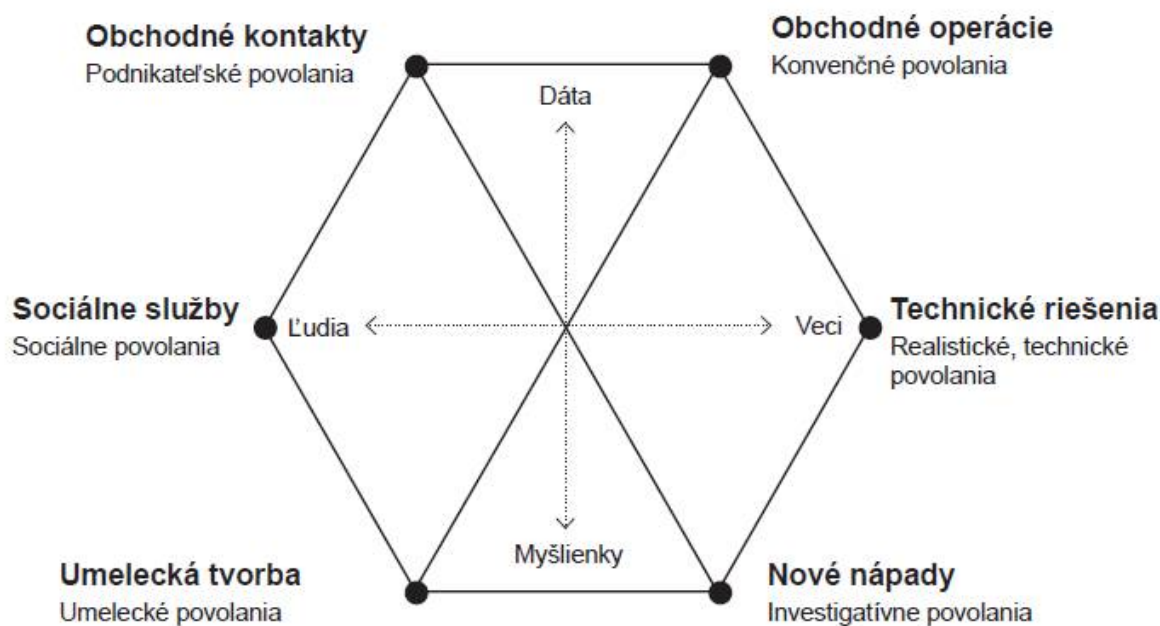
Jednou z oblastí, ktorému sa profesijná orientácia a kariérové poradenstvo venujú, je diagnostika, resp. orientačná diagnostika. Vo výskumnej časti (monitoringu) analyzujeme konkrétnu metodiku orientačnej diagnostiky záujmov – dotazník RIASEC (2014), jeho aplikáciu, využitie a komparáciu výsledkov v edukačnej praxi a v kariérovom poradenstve školského psychológa na gymnáziu v Lučenci.

PROFESIJNÉ ZÁUJMY – HEXAGONÁLNY MODEL RIASEC

Podstatnou časťou pri rozhodovaní sa pre budúce povolanie je poznanie vlastných záujmov. Baňasová (In Džuka. 2004) poukazuje na skutočnosť, že ústrednou témou mnohých štúdií, zameraných na problematiku zisťovania záujmov, je Hollandov model profesijných záujmov, dominujúci tejto oblasti psychológie od 70-tych rokov 20. storočia. Tento americký profesor psychológie vychádzal pri zostavovaní svojho modelu zo Sprangerovej klasifikácie šiestich typov ľudí. Na základe ďalších analýz dospel Holland k myšlienke, že väčšinu ľudí je možné zaradiť práve k uvedeným 6 typom, ktoré reprezentujú šesť rôznych pracovných skupín, z ktorých sa každá venuje inej oblasti pracovného prostredia (Mezera, 2008, Vendel, 2008).

Holland dal svojmu hexagonálnemu modelu názov RIASEC, čo je akronym vytvorený zo šiestich začiatkových písmen šiestice dominantných záujmových oblastí. Uvedenými druhmi sú nasledujúce záujmy, resp. okruhy záujmov: R – praktické (manuálno-technické) záujmy, I – investigatívne (intelektuálne, bádateľské) záujmy, A – umelecké záujmy, S – sociálne (spoločenské) záujmy, E – ekonomické (podnikateľské, obchodné) záujmy, C – konvenčné (konformné) záujmy.

Vyššie uvedené záujmové druhy sú v Hollandovom modeli prezentované vo forme šesťuholníka, resp. hexagónu (Obrázok 1), kde každý vrchol z tohto geometrického útvaru zodpovedá začiatkovému písmenu jedného záujmového typu a vytvára tzv. RIASEC. V ňom susediace záujmy navzájom významne korelujú.

Obrázok 1 Hollandov hexagonálny model RIASEC aplikovaný na okruhy povolanií

Zdroj: KomposyT – Kariérové typy RIASEC (2014). [online] . [citované 01.-05.-2019]. Dostupné na: komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/17-karierove-typy-riasec-1026.pdf

METÓDA

Výskumný cieľ

Primárnym cieľom výskumnej časti štúdie bol monitoring záujmov v súbore gymnazistov – žiakov 2. ročníka, formou realizácie orientačnej diagnostiky záujmov dotazníkom RIASEC. Ďalšími cieľmi príspevku boli: analýza dominantných záujmových oblastí Hollandovho hexagonálu RIASEC v jednotlivých triedach, komparácia výsledkov medzi triedami a porovnanie výskumných zistení z hľadiska interpersonálnych rozdielov.

Na splnenie stanoveného cieľa sme zvolili Dotazník profesijnej a študijnej orientácie žiakov (RIASEC, 2014).

Následne boli získané dáta spracované a analyzované v štatistickom programe SPSS.

Dotazník RIASEC obsahuje 240 položiek (reprezentujúcich rôznorodé záujmové činnosti a rozličné povolania). Je rozdelených do dvoch tzv. záujmových inventárov (A, B), z ktorých každý pozostáva ešte z ďalších dvoch častí:

Krok 1 (Záujmový inventár A): činnosti, ktoré človek rád robí.

- Krok 2 (Záujmový inventár A): otázky, „ktoré pracovné činnosti ma zaujímajú“.
- Krok 3 (Záujmový inventár B): otázky týkajúce sa školských predmetov.
- Krok 4 (Záujmový inventár B): povolania, ktoré človek by rád vykonával.

Úlohou respondenta je vyjadriť sa ku každej z 240 položiek (60 záujmové činnosti, 60 pracovné činnosti, 60 školské predmety a 60 povolania – zoradených do prehľadných tabuliek R-I-A-S-E-C) pomocou 3-stupňovej hodnotiacej škály, kde 0 = žiadny vzťah, 1 = celkom rád/rada, 2 = veľmi rád/rada (mám dané činnosti, alebo ich vykonávam). Po skončení vyplňania sa napokon sčítajú výsledné hodnoty pre každú oblasť R, I, A, S, E, C a jednotlivé sumy sa zoradia od

najvyššieho čísla po najnižšie. Prvé tri písmená s najvyššími hodnotami napokon určujú špecifický kód každého jedinca, ktorý si testovaný proband môže pozrieť na str. 259-286 – tu sú uvedené rozličné typy škôl (SŠ, VŠ/univerzity) a povolání (konkrétnych profesií), na ktoré sa otestovaný jedinec podľa výsledku svojho špecifického kódu pravdepodobne najviac hodí. Po vyhodnotení sú výsledky, následne spolu s komplexnou správou odkonzultované s testovanými žiakmi. Výsledky okrem dominantných a menej preferovaných záujmov, ponuky škôl (SŠ, VŠ), či konkrétnych profesií poukazujú aj na silné stránky jednotlivých pracovných oblastí a osobnostné charakteristiky človeka.

Výskumný súbor

Monitoring záujmov sme uskutočnili u žiakov 2. ročníka gymnázia v Lučenci (N = 82). Voľba realizácie orientačnej diagnostiky a tiež výber daného súboru nie sú náhodné – práve žiaci druhých ročníkov (a ekvivalentu osemročnej vetvy gymnázia) majú v učebných osnovách a tematických plánoch predmetu etická výchova zaradené témy: zamestnanie, práca, povolanie, profesia, profesijná etika, spolupráca a súťaživosť na pracovisku a pod.

Nášho monitoringu záujmov sa zúčastnilo celkovo 82 žiakov druhých ročníkov (N=82), ich priemerný vek bol 16,74 rokov. Zvyšné deskriptívne ukazovatele výskumného súboru ponúkame v tabuľkách 1 až 3.

Tabuľka 1 Deskriptívne ukazovatele veku – počet, percentuálne zastúpenie, priemer

Vek	(n)	Percent (%)	AM _(rokov)
16 rokov	21	25.6	
17 rokov	61	74.4	
Celkom (N)	82	100	16.74

Legenda: (N) = populácia; (n) = výber; (AM) = priemer

Tabuľka 2 Deskriptívne ukazovatele jednotlivých tried – počet, percentuálne zastúpenie

Trieda	(n)	Percent (%)
2.A	18	22.0
2.B	27	32.9
2.C	21	25.6
Sexta	16	19.5
Celkom (N)	82	100

Legenda: (N) = populácia; (n) = výber

Tabuľka 3 Deskriptívne ukazovatele rodu – počet, percentuálne zastúpenie rodu vo výskume

Pohlavie	(n)	Percent (%)
Ženy	45	54.9
Muži	37	45.1
Celkom (N)	82	100

Legenda: (N) = populácia; (n) = výber

Ďalšími demografickými premennými, ktoré sme do výskumnej časti nášho monitoringu zaradili, boli údaje o predprofesijnej príprave žiakov. Od respondentov sme zisťovali, či sú rozhodnutí, na akú vysokú školu / univerzitu (konkrétny odbor alebo aspoň smer) pôjdu a tiež akému povolaniu by sa chceli v budúcnosti venovať. Analýza výsledkov preukázala, že 46 žiakov (56,1%) má jasnú predstavu o budúcom vysokoškolskom pokračovaní, v 36 prípadoch (43,9%) žiaci ešte neboli rozhodnutí. Podobné výsledky sme zaznamenali aj z pohľadu perspektívy budúceho povolania, kde 43 žiakov (52,4%) uviedlo aspoň jednu profesiu, ktorú by mohli v budúcnosti vykonávať, a zvyšných 39 žiakov (47,6%) neuviedlo žiadne povolanie.

ANALÝZA VÝSLEDKOV DOTAZNÍKA

Dotazníkom RIASEC sme zisťovali:

- výskyt dominantných záujmových oblastí hexagonálu RIASEC (početnosť a percentuálne vyjadrenie) v jednotlivých triedach a v celom výskumnom súbore,
- analýzu priemerných hodnôt záujmových oblastí hexagonálneho modelu RIASEC v jednotlivých triedach a v celom výskumnom súbore,
- komparáciu výsledkov medzi triedami,
- komparáciu výsledkov medzi pohlaviami.

Z hľadiska frekvencie dominantných záujmových oblastí hexagonálneho modelu RIASEC, t.j. tých záujmových oblastí, ktoré sa objavovali vo výslednom špecifickom osobnom kóde respondentov na prvom mieste, konštatujeme, že v najvýraznejšej miere sme zaznamenali výskyt sociálnych záujmov (n=26) (tabuľka 4).

Tabuľka 4 Výskyt dominantných záujmových oblastí RIASEC v celom 2. ročníku (N=82)

Dominantná záujmová oblasť		Výskyt v triede	V percentách (%)
R	realistické / praktické záujmy	6	7.32
I	intelektuálne / investigatívne záujmy	17	20.73
A	umelecké záujmy	9	10.98
S	sociálne / spoločenské záujmy	26	31.71
E	ekonomické / podnikateľské záujmy	18	21.95
C	konvenčné / konformné záujmy	1	1.22
--	kombinácia viacerých záujmových oblastí	5	6.09

Avšak z perspektívy priemerných hodnôt jednotlivých záujmových oblastí sme identifikovali najvyššie priemerné skóre v investigatívnych záujmoch (AM=23.10) a, naopak, najnižšie priemerné hodnoty v oblasti praktických záujmov (AM=11.84) (tabuľka 5).

Tabuľka 5 Priemerné hodnoty jednotlivých záujmových oblastí RIASEC a koeficient vyhranosti záujmov pre 2. ročník (N=82)

Záujmová oblasť RIASEC	AM triedy	SD triedy	ME triedy	Min.	Max.
R Praktické	11.84	11.26	9.00	.00	71.00
I Investigatívne	23.10	10.59	23.00	5.00	68.00
A Umelecké	15.26	12.02	11.50	.00	61.00
S Sociálne	22.13	12.60	20.00	1.00	53.00
E Ekonomické	22.50	17.60	15.50	.00	70.00
C Konvenčné	15.98	8.66	15.00	1.00	45.00
<i>Dif_{HS}</i>	28.5	12.1	27.00	3.00	63.00

Legenda: AM = priemerná hodnota záujmových oblastí triedy; SD = smerodajná odchýlka záujmových oblastí triedy; ME = medián záujmových oblastí triedy; Min. = minimálna nameraná hodnota v testovanom súbore; Max. = maximálna nameraná hodnota v testovanom súbore; *Dif_{HS}* = priemerná hodnota koeficientu vyhranosti záujmov v triedach 2. roč.

V nasledujúcich tabuľkách ponúkame porovnanie výskumných zistení v oblasti záujmov RIASEC z hľadiska jednotlivých tried a z hľadiska rodových rozdielov. Pre komparáciu štyroch tried 2. ročníka sme využili metódu analýzy rozptylu ANOVA, ktorá porovnáva viac ako dva nezávislé výbery z populácie.

Tabuľka 6 Deskriptívne údaje pre jednotlivé triedy vzhľadom k záujmovým oblastiam dotazníka RIASEC

	R		I		A		S		E		C	
	AM	SD	AM	SD	AM	SD	AM	SD	AM	SD	AM	SD
2.A	14.17	12.98	20.95	9.97	14.17	10.24	19.44	12.02	26.17	20.83	18.39	10.07
2.B	11.74	7.99	23.44	8.02	16.74	13.83	25.15	12.31	19.07	16.23	13.93	7.42
2.C	9.57	7.55	27.05	13.91	15.29	11.19	24.71	14.33	26.76	17.22	17.57	7.41
Sx	12.38	17.13	19.75	9.17	13.94	12.48	16.69	9.58	18.56	15.83	14.63	10.06

Legenda: R = praktické záujmy; I = investigatívne záujmy; A = umelecké záujmy; S = sociálne záujmy; E = ekonomické záujmy; C = konvenčné záujmy; AM = priemerná hodnota záujmových oblastí triedy; SD = smerodajná odchýlka záujmových oblastí triedy

Tabuľka 7 Výsledky jednovchodovej ANOVA pre jednotlivé triedy ako nezávislej premennej a záujmových oblastí RIASEC ako závislej premennej (N=82)

		Σ^2	Df	F	p
R	medzi skupinami	210.36	3	.543	.654
	vnútri skupiny	10064.58	78		
	(N)	10274.94	81		
I	medzi skupinami	593.66	3	1.819	.151
	vnútri skupiny	8487.56	78		
	(N)	9081.22	81		
A	medzi skupinami	108.71	3	.244	.865
	vnútri skupiny	11590.91	78		
	(N)	11.699.62	81		
S	medzi skupinami	989.95	3	2.167	.099
	vnútri skupiny	11877.58	78		
	(N)	12867.52	81		
E	medzi skupinami	1188.40	3	1.292	.238
	vnútri skupiny	23910.10	78		
	(N)	25098.50	81		
C	medzi skupinami	300.93	3	1.356	.262
	vnútri skupiny	5769.02	78		
	(N)	6069.95	81		

Legenda: F je hodnota F-testu; df sú stupne voľnosti; Σ^2 znamená suma štvorcov; (N) je celkový počet; p = hladina štatistickej významnosti

Analýza výsledkov nepreukázala žiadne štatisticky významné rozdiely v záujmových oblastiach hexagonálneho modelu RIASEC z pohľadu porovnania priemerných hodnôt a smerodajných odchýlok naprieč jednotlivými triedami 2. ročníka (tabuľka 7).

Naopak, signifikantné rozdiely v troch zo šiestich záujmových oblastí modelu RIASEC boli preukázané z hľadiska interpohlavných rozdielov (tabuľka 8). Pre výpočet sme najskôr použili komparáciu priemerných hodnôt pre dva nezávislé výbery (Independent-Samples T-test), avšak hodnoty signifikancie v Levenovom teste rovnosti variácie (Levene's Test for Equality of Variances) v oblasti praktických (R) a ekonomických (E) záujmov zamietli nulovú hypotézu o rovnosti porovnávaných populácií. Rozhodli sme sa preto použiť neparametrickú štatistiku, konkrétne Mann-Whitney U-test.

Tabuľka 8 Rozdiely v jednotlivých záujmových oblastiach modelu RIASEC medzi mužmi (n=37) a ženami (n=45)

Záujmová oblasť		muži (AM _M)	SD _M	ženy (AM _Ž)	SD _Ž	p
R	Praktické	16.95	13.93	7.64	5.89	.000***
I	Investigatívne	24.73	12.25	21.76	8.92	.247
A	Umelecké	9.87	9.96	19.69	11.84	.000***
S	Sociálne	18.95	13.10	24.76	11.68	.019*
E	Podnikateľské	27.57	20.94	18.33	13.13	.057
C	Konvenčné	17.51	10.39	14.71	6.78	.401

Legenda: (AM_M) znamená priemerné hodnoty záujmových oblastí u mužov; (AM_Ž) znamená priemerné hodnoty záujmových oblastí u žien; SD_M znamená smerodajnú odchýlku u mužov; SD_Ž znamená smerodajnú odchýlku u žien; p znamená signifikancia, kde: * je $p < .05$; ** je $p < .01$; *** je $p < .001$

Výsledky z tabuľky 8 poukazujú na štatisticky významné rozdiely v priemernom skóre troch záujmových druhov – praktických, umeleckých (pri $p < .000$) a sociálnych (pri $p < .05$) z hľadiska rodu. Z toho konkrétne vyplýva, že muži skórujú v priemere signifikantne vyššie v praktických záujmoch, zatiaľ čo ženy skórujú v priemere štatisticky významne vyššie v umeleckých a sociálnych záujmoch. Z hľadiska investigatívnych, konvenčných a podnikateľských druhov záujmov neboli zistené žiadne štatisticky významné rozdiely naprieč pohlaviami, a to napriek tomu, že priemerné hodnoty u mužov a žien v ekonomických záujmoch boli značné, nie však signifikantné.

DISKUSIA

Cieľom nášho výskumu bolo zmapovanie záujmov Hollandovho hexagonálneho modelu RIASEC v súbore gymnazistov, žiakov 2. ročníka (4G) a sexty (8G), formou realizácie orientačnej diagnostiky v jednotlivých triedach daného ročníka. Z hľadiska deskriptívnych ukazovateľov sme analyzovali výskyt dominantných záujmových oblastí modelu RIASEC v jednotlivých triedach. Postupmi inferenčnej štatistiky sme následne porovnávali výsledky medzi jednotlivými triedami a pohlaviami.

Výsledky orientačnej diagnostiky záujmov poukazujú, že v súbore žiakov 2. ročníka (N=82) v najväčšej miere prevládajú sociálne záujmy (n=26) ako dominantná záujmová oblasť. To znamená, že vo viac než 31% prípadoch boli na prvom mieste výsledného špecifického osobného kódu probandov záujmy sociálneho typu (S). V 18 prípadoch dominovali ekonomické záujmy a 17-krát sa na prvom mieste kódov objavili záujmy investigatívne. Na opačnom póle sú konvenčné záujmy, ktoré sa ako dominantné objavili len v jednom prípade. Spriemerovaním dosiahnutého skóre v jednotlivých záujmových okruhoch konštatujeme, že najvyššie hodnoty dosiahli investigatívne záujmy (AM=23.10), ekonomické záujmy (AM=22.50) a sociálne záujmy (AM=22.13). Najnižšiu priemernú hodnotu dosiahla oblasť praktických záujmov (AM=11.84).

Spriemerovaniu sme podrobili aj premennú koeficient vyhranenosti záujmov (DifHS). Zistili sme, že jeho hodnota v celom testovanom súbore dosiahla skóre AM=28.5, čo predstavuje približne 38. percentil s odkazom na „priemernú vyhranenosť záujmov“ (Mezera, 2008).

Výsledky zo získaných údajov sme komparovali z hľadiska tried zapojených do výskumu a tiež z pohľadu rodu. Medzi jednotlivými triedami sme nezistili žiadne štatisticky významné rozdiely v záujmových oblastiach modelu RIASEC, avšak naprieč pohlaviami sme identifikovali tri signifikantné rozdiely. Muži skórovali v priemere signifikantne vyššie v oblasti praktických záujmov než ženy ($p < .000$), naopak, ženy dosahovali v priemere štatisticky významne vyššie hodnoty v umeleckých ($p < .000$) a sociálnych ($p < .05$) záujmoch v porovnaní s mužmi.

Uvedomujeme si, že jedným z významných limitov nášho monitoringu záujmov je skutočnosť, že výsledky sme nepodrobili komparácií s podobnými súbormi respondentov (iné gymnáziá), ako aj so súbormi odlišnými (žiaci rôzne zameraných stredných odborných škôl). Výsledky takýchto porovnaní by boli určite dobrou spätnou väzbou pre mnohé školy, žiakov a ich zákonných zástupcov, rovnako tak aj pre vysoké školy / univerzity či budúcich zamestnávateľov.

Podobný monitoring záujmov, aký sme realizovali a prezentovali v tomto príspevku, avšak s prepojením na zmysluplný výskum s možnosťou zapojenia ďalších faktorov a premenných, sa pokúsime zrealizovať aj v budúcnosti. Pretože aplikujúc túto problematiku na podmienky nášho gymnázia v budúcom školskom roku sa „otvorí“ nové možnosti (bádania). Tie vznikli už v aktuálnom školskom roku (2018/2019), kedy škola ponúkla po prvýkrát možnosť konkrétnejšej profilácie štúdia žiakom už od 1. ročníka SŠ (4G) – matematicko-informatickú profiláciu, prírodovednú profiláciu a humanitnú profiláciu. Určite bude zaujímavé sledovať, ako sa v týchto troch rozličných, konkrétnejšie špecifikovaných triedach rozvrstvia jednotlivé záujmové okruhy hexagonálneho modelu RIASEC, prípadne iné premenné, ktoré by v ďalšom výskume mohli vystupovať.

ZÁVER

Oblasť kariérového poradenstva stojí dnes na poprednom mieste nielen v prostredí škôl, ale i mimo nich. V školách a školských zariadeniach má však svoje špecifické postavenie, a vyžaduje si od učiteľov a odborných pracovníkov venovať sa tejto problematike oveľa dôslednejšie ako doteraz. Knotová a kol. (2014) – aplikujúc túto problematiku na české podmienky – uvádzajú, že kariérové poradenstvo (označované v minulosti prívlastkom profesijné), tvorí od druhej polovice 20. storočia stabilnú súčasť náplne práce výchovných poradcov na všetkých typoch škôl v Českej republike. Čas ale ukázal, že reálne podmienky nedovoľujú výchovným poradcov poskytovať poradenské služby v žiaducej a očakávanej kvalite a rozsahu. Podobne je na tom aj slovenské kariérové poradenstvo. Mnohokrát je funkcia kariérového poradcu automaticky spájaná a pripisovaná výchovnému poradcovi, prípadne sú realizované len krátkodobé a často nárazové aktivity psychológom z CPPPaP, alebo iných externých organizácií, zaoberajúcich sa profesijnou orientáciou či kariérom / kariérovým poradenstvom. Neraz však absentuje prvok komplexnosti, systematickosti a dlhodobejšej štruktúry. Je na mieste poukázať na to že pracovníci danej školy najlepšie poznajú podmienky svojej školy, kvalitu svojich žiakov a možnosti pracovného trhu, aby kompetentne poradili žiakom rozhodnúť sa pre svoje budúce povolanie. Inou alternatívou je vytvorenie funkcie kariérového poradcu v škole. Súčinnosťou všetkých týchto zložiek, aj so zapojením externých inštitúcií (napr. CPPPaP, iné organizácie), je možné vybudovať kvalitnú základňu v oblasti voľby povolania a predprofesijnej prípravy v každej škole.

Napriek tomu, že v našom výskume sme realizovali mapovanie záujmov formou štandardizovaného dotazníka, domnievame sa, že kariérové poradenstvo a s ním spojená profesijná orientácia by nemali byť postavené výlučne na metódach psychologickéj diagnostiky, resp. orientačnej diagnostiky. Je samozrejmé, že aj tá má v tejto problematike dôležité miesto (zisťovanie schopností, výkonových činiteľov, hodnôt, záujmov či iných osobnostných charakteristík), avšak štandardizovanú diagnostiku je potrebné podporiť a ďalej rozvinúť aj inými metódami a aktivitami, ktoré sú viac projektívne, ktoré sú v rukách predovšetkým školských psychológov a tiež triednych učiteľov. Tie umožňujú „ísť“ viac do hĺbky prežívania jednotlivca a podnecovať predstavivosť, uvedomenie si zložiek svojho JA, svojich silných a slabých stránok, predstavu budúcich cieľov a vízií.

Veľký potenciál vnímame aj v medzipredmetových vzťahoch mnohých vyučovacích predmetov. Psychológia, etická výchova, občianska náuka, sociálno-psychologický výcvik, spoločensko-vedný seminár, triednické hodiny – do všetkých týchto (a určite aj mnohých iných)

predmetov je možné aplikovať aspoň niekoľko prvkov kariérového poradenstva. Je na učiteľoch, ako dokážu spolupracovať, facilitovať, vzájomne sa ovplyvňovať a smerovať k zmene.

Taktiež individuálne konzultácie so žiakmi nám ponúkajú úplne iný pohľad na žiaka, jeho individualitu a jedinečnosť. Tento pohľad na žiaka je častokrát úplne odlišný než ten zo školskej edukačnej praxe, kedy je jednotlivec súčasťou väčšieho celku svojej triedy. Posun vo vnímaní a nazeraní na žiakov, na ich náhľad na svoju budúcnosť a ochotu byť jej aktívnym tvorcom už v súčasnosti.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- BAŇASOVÁ, J. (2004). Profesionálne preferencie a kvalita života. In: DŽUKA, J., ed. *Psychologické dimenzie kvality života*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2004.
- KNOTOVÁ, D. a kol. (2014). *Školní poradenství*. Praha : Grada, 2014. 264 s. ISBN: 978-80-247-4502-2.
- Komposyt – Kariérové typy RIASEC 2014*. [online] . [citované 01.-05.-2019]. Dostupné na: komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/17-karierove-typy-riasec-1026.pdf
- LJUDVIGOVÁ, I. (2015). Výskum charakteristík úspešných vodcov v podnikoch na Slovensku. *Manažment podnikania a vecí verejných. Dialógy*. Bratislava: Slovenská akadémia manažmentu. X. 2015, s. 24-39.
- MEZERA, A. (2008). *Pro jaké povolání se hodím? Jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a snad i budoucí povolání*. Brno : Computer Press, 2008. 296 s. ISBN: 978-80-251-2395-9
- MIKEŠOVÁ, M. (2017). *Prečo sa spoliehať na školstvo? Toto sú projekty, ktoré vychovávajú budúcich lídrov Slovenska*. [online] . [citované 31.-05.-2019]. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/local-preco-sa-spoliehat-na-skolstvo-toto-su-projekty-ktore-vychovaju-buducich-lidrov-slovenska/>
- PRUŽINSKÁ, J. (2005). *Psychológia osobnosti*. Bratislava : OZ Sociálna práca, 2005. 151 s. ISBN: 80-8918-505-3.
- VENDEL, Š. (2008). *Kariérní poradenství*. Praha : Grada, 2008. 224 s. ISBN: 978-80-247-1731-9.